

Leto II

Uredništvo in uprava:
Ljubljana,
Novi trg št. 4/II

ZBOR

Štev. 19

Naročnina: letno Din 24—
polletno „ 12—
četrtletno „ 6—
Izhaja vsak drugi četrtek**GLASILO JUGOSLOVANSKEGA LJUDSKEGA GIBANJA ZBOR**

T. G. Masaryk

Umrli je človek, o katerem nikoli ne bo nehala govoriti svetovna, človečanska, češkoslovaška, jugoslovaška in slovaška zgodovina, pa tudi ne svetovna politična in znanstvena javnost. Ko pišemo o njem, prosto ne vemo, kje bi začeli, tako vsestranski je bil veliki pokojnik.

Kot Jugoslovani se ga hvaležno spominjamo, ker nam je uspešno pomagal v borbi proti vekovnemu sovražniku — Avstriji pred in med vojno. On je tisti, ki bo v zgodovini zapisan s svojim izrekom: *Ceterum censeo Austriam esse delendam!* Ves kulturni svet je prehodil s tem klicem, ni ga nehal ponavljati, dokler ni bilo Avstrije konec.

Njegov ugled kot vseučiliškega profesorja, filozofa, sociologa in znanstvenika svetovnega slovesa, ki se je iz prestege kovaške vajenca povzpela na tako zavidno višino — ugled moža, ki je imel v svojih češkoslovaških legionarjih, borečih se kot naši vojni dobrovoljci za domovino s puško v roki po vsem svetu, tako močan poudarek — mu je dal svetovni diplomaciji in politikom — tuševski diplomaciji in politikom — di jugoslovanskim, in pa demokraciji, marksizmu, komunizmu in klerikalizmu.

Kakor ni en človek enak drugemu, tako je tudi Masarykova demokracija čisto posebnega kova; njegova demokracija je oblična v legionarsko obleko in ji kot jivi zemljepisni položaj Češkoslovaške daje svoj poseben pečat. Ta z legionarstvom korigirana demokracija bi prav tako lahko imela tudi kako drugo ime, kajti nomen ni vedno omen, toda preudaren in modri Masaryk je obdržal to ime — zaradi zemljepisne lege svoje domovine, ki mu je bila vedno prva in zadnja misel. Veliki humanist in demokrat Masaryk pa je bil v bistvu diktator, toda ne diktator pesti in koncentracijskih otokov, bil je diktator duha, diktator realnega razuma in človečanske ljubezni; njegovo ljudstvo ga je razumelo, ga imenovalo demokrata, mu zaupalo in — še več — ljubilo ga je z otroško ljubeznijo ter mu dalo intimno prisrčno ime »tatiček Masaryk«. Njegovo obliko državne skupnosti je sprejelo brez ugovora ter imenovalo svojo legionarsko državo z imenom demokracija.

Kako izgleda Masarykova korigirana demokracija, smo povedali v našem »Zboru« že 20. maja t. l., kjer smo citirali tudi njegovo mnenje o komunizmu. Tudi marksizmu je dal Masaryk pošteno lek-cijo že leta 1899. v svojem spisu »Filozofske in sociološke osnove marksizma«, kjer je postavil trditev, da je Marksu okostje Heglova filozofija, drobno pa Feuerbach.

Tudi češkoslovaškim klerikalcem ni prav nič prizanesel in jim je že l. 1881. v nekem spisu povedal svoje mnenje, ki izžveni v tisti znani izrek: Ali ni čudno, da se ljudje tako radi borijo za svojo vero, a tako neradi živijo po njenih naukih! (Lichtenberg † 1799). V omenjenem spisu obravnava tudi »moderno dobro« ter trdi, da je glavni vzrok samomorov »ireligioznost krščanskih narodov ter zahteva v ljubezni do bližnjega temelječo etiko, ki najde svoje najmočnejše opravičanje ravno v razumu in poštenosti vesti. Gospodarska in politična gibanja naroda so samo zunanja slika njegovega notranjega duhovnega izživljanja. Humaniteta mu je le nova beseda za pravo ljubezen do bližnjega. Zahvala Kristov nauk, ki bo očiščen duhovniške navlake. Kot neuklonljiv propagator ločitve države od cerkve (hoteč jo očuvati od verskih trenj, katerih možnost je bila v svobodi in ob številnosti raznih cerkev podana), je kljub srditim napadom iz prizadetih krogov nenehoma propovedoval — versko toleranco.

Tako bi mogli naštevati njegove misli v nedogled. Neizčrpna je njegova duhovna zakladnica. Čim globlje prodiraš vanjo, tem večje spoštovanje občutiš pred tem velikim Slovanom. Kot se je z delom lastnih rok in s svojo genialnostjo povzpela iz malega kovača do svetovno slavnega učenjaka, tako je z delom svojega veleuma in z žilavo energijo ustvaril svojemu narodu lastno svobodno državo in postal kovač njene usode. Trikrat zapored ga je narod postavil kot prezidenta na čelo svoje države. To mesto je zapustil 14. decembra 1935 zaradi telesne izčrpanosti. Brez hrupa je izročil krmilo države v mlajše roke, sam pa se je preprosto umaknil v zatišje svojih Lanov, kjer je s čisto vestjo in vedrega duha preživljal večer svojega življenja, dokler ga ni poklicala smrt v svoje temne dvore.

Tudi mi ga ne bomo pozabili. Tudi nam Jugoslovani je s svojim »Austria delenda est« soustvaril lastno svobodno državo, vsekakor bolj soustvaril, kot šop papirnatih deklaracij; soustvarjal je Jugoslavijo v diplomaciji in na bojnih poljanah.

Še eno dejstvo iz dela velikega Masaryka ne smemo pozabiti: Masaryk je

z neumornim delom, z neprestano žilavo vztrajnostjo delal skozi vso svetovno vojno za svobodo češkoslovaškega naroda. Skupno z odličnimi, resnimi in poštenimi sodečavci je napravil natančen načrt za ureditev bodoče češkoslovaške države, ki je takoj po razsulu Avstrije pričel funkcionirati z vso točnostjo. Pri tem pa ni pozabil na nekaj, na kar so pri nas vsi pozabili: vodstvo države, vse važne in odgovorne posle je izročil v mlade roke tistih, ki so to državo dejansko ustvarili — ali s puško, ali s persom in besedo. Češke legionarje je takoj po prevratu aktivno razporedil na prve in najvažnejše postojanke državnih funkcij, izkazal jim je ogromno čast in priznanje — toda jim naložil tudi vse delo za državo tudi v miru in vso s tem zvezano odgovornost. Pozitivni rezultati niso izostali: država je šla in gre krepko svojo pot navzgor. Kljubujoč ogromnemu pritisku Germanstva je eden glavnih stebrov Male zveze kot branika svetovnega miru. S kako težkimi čustvi gledajo na omenjeno dejstvo naši jugoslovanski vojni udeleženci, vojne žrtve, invalidi in vojni dobrovoljci, ki so vzdali svoje trpljenje in neizmerne napore skupno s svojimi mrtvimi tovariši v temelje naše Jugoslavije, kako težko gledajo na to našo »usodno zameno« s svojega nezasuženega in krivičnega podrejenega položaja. Blagor Češkoslovaškemu narodu, ki je imel svojega »tatička Masaryka«!

V starodavni Pragi, na Hradčanih, so položili na mrtvaški oder truplo velikega moža. Zavito je bilo v češkoslovaško državno trobojko. Na trobojko, na krsto so položili štiri najvišja češkoslovaška odlikovanja: legionarski vojni križec, sokolski red, revolucijsko medaljo in kolajno zmage.

Iz Prage so 21. t. m. prepeljali njegovo krsto v prijazno vas Lani, kjer si je na malem vaškem pokopališču izbral eden največjih Slovanov svoj preprosti, zadnjim dom. Na njegovem grobu ležijo med morjem cvetja tudi skromni vencici s trakovi naših državnih barv, ki bodo mrtvemu Masaryku govorili o hvaležnosti, spoštovanju in ljubezni jugoslovanskega ljudstva.

VEČNA SLAVA MANOM T. G. MASARYKA - OSVOBODITELJA, PRVEGA PREZIDENTA BRATSKE ČEŠKOSLOVASKRE REPUBLIKE, GLOBOKEGA MISLECA IN PISATELJA, DIPLOMATA, DRŽAVNIKA IN POLITIKA VELIKEGA FORMATA, NEUMORNEGA BRANILCA RESNICE IN PRAVICE, ISKALCA PRAVE POTI IN OBRAZA SVOJEGA LJUDSTVA, ČISTEGA HUMANISTA IN PREROKA RESNIČNE DEMOKRACIJE IN SOCIALNOSTI, ODLIČNEGA BORCA - LEGIONARJA, ISKRENEGA PODPORNKA JUGOSLOVANOV, NESMRTNEGA TVORCA VELIKE SLOVANSKE BODOČNOSTI!

Postava zgodovine

So ljudje, ki ne slišijo prej, dokler jim kdo ušes ne poreže (kakor je dejal stari Lichtenberg), so pa tudi ljudje, katerim se ne odpro oči prej, dokler se jim ne zapro (kot je dejal Stanislav Krakov).

Velike in neizbežne so postave, ki vladajo nad življenjskim potekom ljudskih celot. Često jih sodobniki ne dojemajo, ne razumejo, celo ne pojmi v njihovi globoki vzročni zvezi.

Dogodki teko. Vrste se dogajanja eno za drugim. Normalno, brez iznenadnih obratov. V naprej se lahko predvidijo, na teh predvidevanjih se lahko izgradijo celji režimi, vladajoči sistemi.

Nenadoma, čisto nepričakovano pa se pojavi v poteku, ki gre svojo pot, pretresljaj. Ustvari ga čisto prav majhen dogodek, brezpomemben povod. Pa se izpremeni ves potek dogodkov, ves zgodovinski potek. Tisto, kar je izgledalo do včeraj nemogoče, se dogaja. Tisto, kar je do včeraj izgledalo čisto zanesljivo in čvrsto, se ruši. Vsa predvidevanja se na enkrat izkažejo kot zmotna — in veliki, zgodovinski obrat menja oblike ljudskega žitja.

Vsi veliki zgodovinski obrati so tako nastali. Malenkosten, neznamen povod je sprostil nedogledna, ogromna dogajanja. Samo veleumi, ki v sreč občutijo utrip zgodovine in ki po malenkostnih in vsakodnevnih dogodkih, ki izgledajo navadnim ljudem brezpomembni in nevažni, z razumom dojamajo velike smeri ljudskega žitja — lahko jasno in določno začutijo prihod, bližino in začetek velikega pretresljaja, velikega obrata.

Vsak narod je tekom svojega žitja doživel take obrate, pri katerih se je smer njegovega dotedanega življenja izpremenila v temelju. Zgodovinarji in letopisci naknadno preiskujejo vzroke teh obratov. Razlagajo dogodke, ki so le-te napovedovali. Pišejo modre razprave, vsak s svojega stališča, pa se navadno zadržujejo le na tolmačenju zunanjih dogodkov in zunanjih manifestacij. Redko kdaj prodro do bistva, v samo globino zgodovinskega obrata. To bistvo pa ni ničesar drugega kot naravna neizbežna postava.

Veliki pretresljaji, veliki obrati ne prihajajo radi otopljivih materialnih vzrokov. Ni Kolumb odšel na pot in od-

kril kontinent samo zato, ker se je špan-skemu dvoru zahotelo zlata. Tudi pred tem je bila ista želja za zlatom. Toda po velikih, naravnih in neizbežnih postavah zgodovine pred njim še ni bil čas za to, da bi nekdo zapustil znane in varne obale in se podal neznanim in tajinstvenim deželam onstran velike vode nasproti.

Tudi pred letom 1789. je bila beda v Franciji, bilo je objestnosti privilegiranih stanov, bile so krivice. Toda ravno tega leta se je začela velika revolucija — katera se je pod vplivom kapitalistične buržuazije v svojem poteku tako izmaličila — ker je življenjska postava francoskega naroda tako velevala.

Ni bilo turško divjanje v začetku XIX. stoletja nič večje kot v prejšnjih stoletjih; toda tisto, kar prej ni moglo nastopiti, je prišlo leta 1804: prva vstaja. Po velikih, neznanih in nedovzetnih postavah je ravno tedaj in ne prej dozorel čas za to.

Niso torej neposredni, materialni in otopljivi razlogi ti, ki sproste velike zgodovinske obrate. Ti razlogi so lahko zunanji, neposredni povod, toda vzroki so globlji, globoko pod površino vsakodnevnega dogajanja, po katerem onemogoča brska materialistična lažžnanost.

Pravi vzroki, dejanski vzroki velikih zgodovinskih obratov so vedno eni in isti: izpolnitev diktata življenjskih naravnih postav, ki vladajo nad ljudskim žitjem in bitjem. Ne morejo se niti narodi, niti vladajoči sistemi, še manj pa posamezniki in režimi znebiti diktata te naredbe, teh postav.

Zgodovinski obrati torej nastopijo takrat, kadar morajo nastopiti pod silo samih naravnih življenjskih postav, ne pa takrat, kadar bi hoteli to ljudje. Ljudje kot izvrševalci teh dogajanj pa so tudi samo tedaj veliki, če občutijo dogajanje, čigar sodobniki so, če posvetijo vse svoje sile in vso svojo pobudo temu, da bi njegov potek bil pravičen in če pazijo, da ta potek ne zaide s prave poti.

Tisti ljudje pa, ki se zoperstavljajo zgodovinskemu dogajanjem ali pa se jim celo posmehujejo in jih omalovažujejo, so obsojeni, da bodo pogaženi. Zgodovina in postave, katerim je ta podvržena, so neusmiljene.

V življenju kakega naroda se sicer zgodi, da kak vladajoči sistem zaide na krivo pot. Zgodi se, da ljudstvo pod vodstvom svojih prvakov hodi nekaj časa po drugi poti, kakor pa mu to veleva postava njegovega življenja. Saj ravno v tem je razlika med ljudskimi in naravnimi božanskimi postavami. Z enim vladajo ljudje, pa jih lahko tudi kaj hitro uporabijo za to, da kaznujejo tiste, ki so se pregrešili zoper njihove postave. Naravne in božanske postave pa so nad ljudskimi močmi in sankcijami, zato se začasno lahko od njih odstopi. Toda čim bolj se od njih odstopi, tem težji je udarec teh postav. Kolikor bolj smo se oddaljili od smeri, ki je s temi postavami začrtana, toliko težji in tem strašnejši za tiste, ki so krivi, da smo se oddaljili od te smeri, je pretresljaj, ki privede ljudstvo do tega, da se vrne na svojo pravo življenjsko pot.

Pa še ena razlika je med ljudskimi in tistimi velikimi, nedovzetnimi, naravnimi postavami. Ljudske postave se lahko izigravamo. Lahko jih prezremo, lahko jih s silo in z nasiljem pogazimo in to izigravanje, prezir in gaženje lahko ostane tudi nekaznovano. Primeri? Imate jih na vsakem koraku. Poglejte okrog sebe, državljani! Naravne postave pa se ne morejo brez kazni od nikogar izigrati, prezreti in pogaziti. Če se ljudstvo zave in vrne na pot, ki mu jo predpisujejo naravne postave, potem zbrise z obličja zemlje z enim samim udarcem tiste, ki so ljudstvo speljali na krivo pot. Če pa ljudstvo dokončno zaide na krivo pot, bo zbrisano ono samo. Toda samo stari, izživeli in izmozgani narodi, pri katerih je izmaličenost uničila njihovo življenjsko zavest, drve sami v svojo dokončno propast. Pri mladih in svežih narodih zadene grozni udarec naravnih življenjskih postav samo tiste, ki so ljudstvo zapeljali na krivo pot — propasti nasproti.

Takšna je postava zgodovine. Tako mora biti.

Pregovor pravi: Če bi imela koza dolg rep, bi vse muhe potolkla. Drugi pa pravi: Prenapet lok počí.

Nikjer se ne vidi bolj jasno globoka in resnična misel, ki je izražena v teh pregovorih, kakor pri proučevanju zgodovine. Rastel je Rim in vse bolj in bolj goltal narod za narodom, osvajal z ostrino svojega meča in z žvenketanjem svo-

(Konec na 2. strani spodaj.)

PREGLJED TISKA

Ob »zgodovinskem« trenutku...

»Slovenski dom« 9. septembra.

»Jugoslovenski blok« ustanovljajo tri fašistične skupine, ki jih vodijo Peter Zivković, Dimitrije Ljotić in Janko Baričević. Pred dnevi so se namreč sestali v Zemunu Dimitrije Ljotić, Jovo Banjanin in Janko Baričević in so se pogovarjali o spojitvi vseh treh jugofašističnih skupin. Če se bo edinstvo doseglo, bodo k novi skupini pristopili tudi člani nemškonalne skupine, ki jih vodi pančevski advokat dr. Vender. Ti so vsi včlanjeni v Ljotićevem »Zboru« in bodo kajpak z njim vred prešli v novo fašistično skupino.

Raca zagrebškega lista.

»Jutro« 10. septembra.

Zagrebski »Jutarnji list« trdi, da se je sestel voditelj »Zbora« Dimitrije Ljotić v Zemunu s podpredsednikom JNS Jovom Banjaninom in posl. dr. Baričevićem. Pri tem sestanku so se baje »po zaupnih informacijah«, ki jih je dobil »Jutarnji list«, nadaljevali že pred časom pričeti razgovori o osnovanju »nekakega homogenega fašističnega bloka«.

Nam o snovanju jugoslovenskega fašističnega bloka ni ničesar znanega, še manj pa o kakem sestanku med senatorjem Jovo Banjaninom in dr. Baričevićem. Vse skupaj je zopet bedasta intriga, ki naj omogoči nov naval na jugoslovenske nacionaliste z očitki, da se bavijo z nekakimi fašističnimi načrti, akoravno je naši javnosti znano, da je bila do sedaj ravno JNS tista, ki je tako v senatu, kakor v narodni skupščini že ponovno nudila režimu najbolj lojalno pomoč za uvedbo demokratskega režima.

Razkroj v JNS.

»Slovenec« 11. septembra.

Belgrad, 10. septembra. m. Poslanec Aleksander Lazarević, ki je pripadal klubu JNS, je izstopil iz svojega kluba ter prevzel nase nalogo, da med poslanci JNS organizira v skupščini nov klub — klub pristašev Dimitrije Ljotića. Več poslancev JNS mu je baje obljubilo svojo podporo in vstop v njegov klub. Kakor se vidi, se je torej pričela med poslanci JNS zopet nova cepitev.

Slovenčevske pobožne želje.

»Jutro« 12. septembra.

Do sedaj je bila po mnenju »Slovenca« nositeljica vse borbe proti konkordatu vse-mogočna JNS, s katero se je družilo vse, kar ni v vrstah dr. Mačka in JRZ. Včeraj pa je vsevedni glavni organ slovenske JRZ ves srečen ugotovil, da JNS le ni tako silna in močna, kakor je on sam trobil vse zadnje tedne. Na nekem beograjskem oglu so mu namreč povedali, da je »JNS v razkroju« in da je že izstopil poslanec Aleksander Lazarević, ki snuje s še nekimi prijatelji Ljotićev klub v narodni skupščini.

Kar se tiče poslanca Lazarevića, je pa resnica, da je izstopil iz kluba JNS in prešel k Ljotićevcem, ker se mu zdi JNS v borbi proti konkordatu vse preveč rezervirana in popustljiva. Ako smatrajo to pri »Slovencu« za kak poseben uspeh, potem pač ni težko presoditi notranje vrednosti vsega njihovega ogorčenja proti JNS zaradi njenega stališča v vprašanju konkordata.

Borba propadajočih.

»Slovenec« 12. septembra.

Zato je tudi razumljivo, da se je JNS znašla z ostalimi opozicijskimi skupinami proti sedanji vladi, to je pristaši Davidovića, zemljoradniki in Ljotićevimi fašisti, čeprav se sicer z JNS nahajajo v hudem političnem nasprotju.

Kdo bi mogel izročiti državo taki opoziciji?

Kdo, ki ima odgovornost, ki se ravna po svoji vesti in mu je na srečo naša državna skupnost ter sloga Jugoslovanov, bi si upal izročiti krmilo države taki družbi?

Kdo bi mogel prevzeti nase odgovornost, da zaupa vlado Zivkoviću, Jevtiću ali Ljotiću?

Ljotićevski poslanski klub.

»Jutro« 14. septembra.

Kakor smo že poročali je izstopil iz poslanskega kluba JNS poslanec Aleksander Lazarević, ker je mišljenja, da je JNS v borbi proti konkordatu preveč rezervirana in objektivna. Priključil se bo baje pokretu Ljotićevca »Zbora«. Sedaj javlja sarajevska »Jugoslovenska Pošta«, da bodo vstopili v »Zbor« še nekateri drugi poslanci, ki pa niso iz vrst JNS. Najbrže bo ustanovljen v teku prihodnjih tednov klub poslancev, pripadnikov »Zbora«. Vanj bodo vstopili tudi poslanci, prijatelji dr. Janka Baričevića, ki bo naj-

Stoletnica rojstva zadruženika

Mihe Vošnjaka

Ko govorimo o zadružnem delu Mihe Vošnjaka, se moramo spomniti tiste dobe našega narodnega preroda, ki sega v polovico preteklega stoletja. Neizprosen boj se je bil takrat na slovenskem ozemlju za vsako ped slovenske zemlje proti prodirajočemu valu avstrijskega raznarodovalnega razmaha. Birokracija, vojaštvo, šolstvo, vse je služilo ponemčevalnim namenom Habsburžanov, zlasti pa gospodarstvo. Ravno tega dejstva so se še pravočasno zavedli naši narodni borci preteklega stoletja in so se začeli boriti, vzporedno z borbo za uveljavljanje slovenskega jezika v javnem življenju in uradnem poslovanju, tudi istočasno in dopolnilno za gospodarsko osamosvojitve našega ljudstva od tujega avstrijskega kapitala.

Borba se je razvijala v glavnem na najbolj ogroženem ozemlju, to je na Spodnjem Štajerskem, in ravno zasluga Vošnjaka je, da je ta borba izpadla v korist našega preprostega podeželskega ljudstva, ki je pridobilo v svojih zadruzah ne samo finančno-gospodarskih osnov za osamosvojitve in procvit, pač pa prvenstveno narodne zavesti in narodnega ponosa, ki je bil precej na nizki stopnji, in to ravno zaradi odvisnosti gospodarske in posledično tudi narodno-politične od tujca-gospoda.

Mogočna stavba današnjega slovenskega zadružništva nas torej spominja na težke trenutke našega moralnega in narodnega preporeda, ko je vse kazalo, da porojeno slovensko zadružno delo ne bo moglo kljubovati silnemu potujčevalnemu pritisku. A našli so se možje, zrasli iz trdih ljudskih korenin, ki so dete prevzeli v varstvo in ga vzgojili in vzredili v krepkega svojega potomca, ponos svojega rodu! Neprecenljive so torej zasluge Mihe Vošnjaka in njegovih štajerskih sodelavcev!

Zadružna stavba ki jo je Vošnjak gradil, je imela v glavnem namen, postaviti močan jez, za katerem se bo moglo naše ljudstvo nemoteno narodnopolitično razvijati v okviru zadružne samopomoči. Zadruga naj bi bile le blažitelj in neutralizator gospodarskega pritiska avstrijskega kapitala, ki je bil ves v službi imperialistične politike. Ni pa bil namen temu zadružništvu postavljati temelje novemu gospodarskemu redu proti kapi-

talističnemu in političnemu sistemu, ki je bil v polnem razmahu. Borba tedaj ni bila zgolj gospodarska, bila je precej politična in narekovana od bitnih slovenskih narodnih interesov v boju proti nasilnemu Nemštvu.

Danes pa, ko je politična borba v zunanje-političnem pogledu vsaj v glavnem končana, čaka naše zadružništvo morda celo težja borba, borba proti notranje-političnemu gospodarskemu sistemu.

Obstojajo sicer v tem pogledu deljena mnenja med našimi zadružniki, ne samo v pogledu taktike, ampak v pogledu bistva in vloge zadružništva samega. Nekateri so mnenja, da ima zadružno gibanje pomen le kot sredstvo proti izrabljanju individualističnega kapitala in da izgubi zadružništvo svojo »raison d'être« v novem gospodarskem redu. To strujo lahko nadaljnega imenujemo za marksistično, ker ji je zadružništvo le sredstvo za lažjo borbo proti kapitalu in za lažjo dosego kolektivnega kapitalističnega državnega ustroja. Jasno je, da taki ljudje niso idealni zadružni voditelji, ker jim je zadružništvo, kot omenjeno, le sredstvo borbe ne pa smoter gospodarskih prizadevanj.

Druga struja pa konservativno gradi stavbo našega zadružništva po ponesrečeni kopiji kapitalističnega vzorca. Stavba bo morda lepa na zunan, a znotraj bo trhla, ker ne bo zgrajena na trdnih zadružnogospodarskih osnovah. **Produkcija se ravna v teh zadruzah po profitu, rentabilnosti in ni usmerjena izključno v pravec zadostitve potreb konzumenta in to celo primerno njegovemu življenjskemu načinu in njegovim kupnim možnostim.**

Iz tega preloma zadružne ideologije bo morala neminovno vznikniti potreba po zadružnem sistemu, ki ne bo samo sredstvo in nevaran partner individualističnega kapitalističnega liberalnega reda, marveč ogrodje novega načrtnostanovskega pojmovanja zadružnega gospodarstva.

Le na ta način bomo dogradili stavbo, ki jo je začel graditi Vošnjak, le tako bomo na najbolj dostojen in gospodarsko-zadružni pravičen način počastili spomin naših zadružnih pionirjev in narodnih borec!

brže predsednik novega poslanskega kluba »Zborašev«.

»Razvoj političnih dogodkov v Beogradu se ne ustavi...«

»Slov. Narod« 16. septembra.

Pred kratkim se je mudil v Zagrebu vrvak skupine Ace Stanojevića, dr. Laza Marković, ki je imel daljši razgovor z dr. Mačkom. Sedaj pa javljajo beograjski in zagrebški listi, da sta prispela v Zagreb odposlanca srbijanske združene opozicije Vlajić in Gavrilović, ki imata baje nalogo, da nadaljnjeta pogajanja z dr. Mačkom glede definitivnega zaključka — sporazuma. Zdi se torej, da je politična akcija, ki je pred meseci popolnoma zastala, sedaj znova oživela. Akcija za sporazum, na katerem že klepljejo dobri dve leti, stopa zopet v ospredje. Če bi smeli verjeti vestem, ki se v zadnjem času širijo, stojimo že neposredno pred vrati velikega notranjepolitičnega dogodka — sporazuma z dr. Mačkom. Samo eno še ni znano, kdo bo ta sporazum sklenil z dr. Mačkom, ker je baje le-ta pripravljen se sporazumeti s to skupino, ako pa bi s to ne šlo, pa z ono drugo. Ena teh skupin je znana — srbijanska združena opozicija, ona druga pa za enkrat še ni znana. Pa naj bo stvar taka ali drugačna, eno je gotovo, tako poudarja »Obzor«, da smo stopili v novo fazo in da se bo od slej politična situacija mnogo hitreje razvijala. List pravi, da dr. Maček ne more »večno čakati«, dasi je isti dr. Maček, če so namreč njegova glasila točno poročala pred meseci, izrečno poudarjal, da on in narod še lahko, ako je treba, sto let čakata na rešitev hrvatskega vprašanja, zato je treba čimprej najti izhod iz sedanje politične situacije. »Obzor« zaključuje svoja razmotrivanja. Naj se kakorkoli končajo konferenčne prvakov združene opozicije, razvoj političnih dogodkov v Beogradu se ne ustavi. S tem morajo računati s stališča svojih strankarskih interesov tako demokrati, kakor zemljoradniki in stanovejčevci. Oni so drug proti drugemu nezaupljivi, toda oni ne smejo v teh časih gledati iz svoje srbijanske strankarsko-politične

perspektive na razvoj političnih dogodkov. — Sodeč po teh namigavanjih, se v političnem ozračju res nekaj pripravlja, toda kdo bi vedel, »što se iza brda valja«?!

Zagrebski sporazum.

»Jutro« 19. septembra.

Sporazum med srbijansko opozicijo in dr. Mačkom mora imeti za posledico tudi zahtevo po vladi pod vodstvom dr. Mačka ali vsaj z njegovim neposrednim in polnim sodelovanjem. Kdor postavlja program in veruje v njegovo izvršljivost, ta mora imeti poguma, da dá svoje moči na razpolago tam, kjer je edino mogoče izvedbo državno političnih načrtov pripraviti in izvršiti.

In današnji režim je, kakor zatrjujejo njegova glasila, odstranil unitaristično oviro za notranje pomirjenje. Tako je torej cesta na široko odprta in prepričani smo, da se bodo tisti, ki so prišli z napovedjo, da sporazum pripravijo, radi umaknili onim, ki trdijo, da so ga dosegli. Mi menimo, da je treba akcijo za sporazum, kakor jo je zasnovala srbijanska opozicija skupaj z dr. Mačkom, postaviti pred državniško nalogo in da se približuje zgodovinski trenutek, ko bo treba praktično preizkusiti, kaj in kako je izvedljivo, na kar so se sedaj zedinili stari gospodje iz Beograda in z našim rojakom iz Zagreba.

Mi verujemo v patriotično zavest gg. Ljube Davidovića, Ace Stanojevića in Joce Jovanovića. Zato smo prepričani, da nazadnje vendar ne bodo dopustili ničesar, kar bi moglo biti nevarno za sam obstoj naše države in za bodočnost našega naroda. Navzlic vsem pretiranim besedam, ki se včasih čujejo iz Zagreba, smo mnenja, da tudi dr. Maček ve, da je svoboda Hrvatska mogoča samo v Jugoslaviji.

Misel trenutka.

»Zbor« 23. septembra.

Ne morem reči, da bo bolje, če bo drugače; toliko pa lahko rečem, da mora biti drugače, da bo bolje.

(B. Ch. Lichtenberg, † 1799.)

Iz Savinjske doline

Sloga jači, nesloga tlačil! Star, resničen pregovor, ki se uveljavlja posebno v današnjih težkih časih, ko nas tarejo skrbi in ne vemo kako dolgo nam je še usojeno bivati pod rodno streho, ki itak ni več naša.

Strese me, ko se spomnim trpljenja dolgih let. Noč in dan sem garal, trpel kot kamen na cesti, da bi preskrbel svojem boljše življenje, kakor sem ga imel sam.

Zgrozim se, ko pogledam uboge otroke, ki trpijo z menoj in tlačanijo za druge.

Ne upam se jim razodeti svojega strahu, bojim se jim krasti up v boljšo bodočnost.

Kaj bi bilo, če bi jim povedal resnico? Otroci, vse skupaj ne pomaga nič, prodani smo tujemu, židovskemu velekapitalu!

Glejte, garali smo vse leto, zdaj pa, ko naj bi bil naš trud poplačan, je prišel žid, ki prosto odloča cene našim pridelkom.

Kje ste danes, navidezni prijatelji, ki ste zahtevali od nas glasove? Kje ste stranke, ki vam je kmet tako pri sreč? Ali ne vidite, da odloča pri nas tujec? Ali ne vidite, da bežijo od nas težki milijoni, katerih je država tako potrebna? Kje ste vsi tisti, ki imate moč v rokah? Kličemo vas, da ne bo prepozno! Zganite se!

Ne zadostuje nam, ako povzdiguje družva slovenskih mož, slovenskih fantov, vse samoslovensko: v tem vidimo samo pesek v oči, katerega nam spljete že 19 let. Mi ne potrebujemo jalovih politikov z različnimi barvami, s katerimi spreminjajo firmo, ko se enkrat obguli in jo prepleskajo na drug naslov; mi potrebujemo gospodarjev, ne pa poklicnih politikov, ki so zapustili svoj prevzvišeni poklic, se posvetili mešetrenju in prodajajo koristi naroda.

Dolgo smo razmišljali in ugibali: ali se je rodil naši Jugoslaviji mož, ki bi prišel z železno metlo, ali ima Jugoslavija moža, ki bi izrezal gnilo bolno rano z našega jugoslovenskega telesa?

Imamo ga! Ta neustrašeni mož je med Borce! Med onimi borci, ki so nam priborili Jugoslavijo, se bori za gospodarsko neodvisnost, enakopravnost in stanovsko samoodločbo. Na ostro začrtani poti, po kateri koraka Zbor s hitrimi koraki, je zapisano: Boj za red in poštenje v državi! Kdor ni za ta bojni klic, se mu bo zgodilo po svetopisemskem reku: Drevo, ki ne rodi, se bo posekalo in vrglo v večni ogenj!

Ta mož je vodja zbora tov. Dimitrije Ljotić: pod njegovim vodstvom se zbira jo borci, ki gredo neustrašeno proti svojemu cilju. Ti borci ne poznajo lastnih koristi, borijo se za blaginjo vsega jugoslovenskega naroda.

Tovariši kmetje, obrtniki, delavci in sploh vsi dobročuteči Jugoslovani! Ali se čutite dovolj močne, ali si želite boljših časov, ali želite svojem dobro? Ako želite to, potem neustrašeno v Zbor!

Hmeljar.

(Konec 1. strani.)

jega zlata deželo za deželo. Ko pa je rimski imperij dosegel svoj največji razmah, največji obseg, je začel vse hitreje in hitreje padati in se je zrušil v kratkem času.

Nekaznovano je rušil Napoleon cesarstva, osvajal kraljestva, podjarmil Evropo. Ko je bil na vrhuncu svoje moči, je padel. Brez kazni so Turki ubijali in tlačili rajo, stoletja so sekali glave. Slednjič pa, ko je zopet nekoč padlo nekoliko glav, je planil prebujeni narod in popravil krivice.

Takšna je naravna postava. Tako mora biti.

Vsak velik zgodovinski obrat mora dozoreti. Postava ljudskega življenja ga mora zapovedati. Toda ko pride obrat, ko nastopi veliki dogodek, ki pomeni, da se ljudstvo vrača v svojo življenjsko smer, potem je vsak dolžan, da se postavi ves v službo svojega naroda in da posveti vse svoje sile, da pride do hitrega in pravičnega zgodovinskega obrata. Kdor tega ne stori, je v nevarnosti, da se bo z njim tako zgodilo, kakor z onim, s katerim ljudstvo v tem velikem dogodku obračuna za vselej.

Takšna je postava zgodovine. Tako mora biti.

Dan. Gr.

Naši ženi

»Prepričani smo, da bo spoznala tudi žena svojo vlogo, ki jo ima kot soproga, mati in gospodinja v človeški družbi, ter se bo okle- nila tudi ideje združništva, našega bodoče- ga družabnega in gospodarskega državnega stroja.«

»Zadrugar.«

Zena v gospodarskem življenju Jugosla- vije. — »Socialni arhiv« ministrstva socialne politike je izdal v svoji zadnji številki sle- deče podatke o vlogi žene v gospodarskem življenju naše države:

Število delavcev vpisanih pri Uradu za za- varovanje delavcev je 610.206, od teh 166.872 žen, t. j. 27,35%. V teku zadnjih osmih let se je število delavk zvišalo za 20,84%, dočim se je število delavcev znižalo za 5,06%.

Zena v industriji. — Odstotek žensk v in- dustriji po kategorijah:

tekstilne delavke 55,10, kvalificirane moči 44, nekvalificirane moči 64, vajenke 55.

Razlika med moškimi in ženskimi mezda- mi znaša od 15 do 35%.

Razmerje med poročenimi in neporočeni- mi zaposlenimi ženskami. — 28% žen v Ju- goslaviji, ki delajo, je poročenih, 72% je ne- poročenih.

Razstava ženskega novinarstva. — V okvirju novinarske razstave na letošnjem jesenskem velesjemu v Ljubljani so razsta- vile tudi naše kulturne delavke svoje no- vine. — Ne bomo izgubljali besedi o pomenu ženskega novinarskega tiska, saj je čisto očit- no, da zasleduje ves ta tisk eno samo vzvi- šeno nalogo, vrniti namreč ženi tisti položaj v družbi in družini, ki ji gre i po božjem i po prirodnem njenem pravu. Z veseljem i potvrdjujemo, da je ves naš ženski tisk res usmerjen v tem edino pravilnem pravcu in da ne pozna raznih »emancipacijskih« teženj. Pač pa je razumljivo, da se naše ženske bore proti zlorabljanju in zoperstavljanju ženske osebnosti v današnji materialistično nastro- jeni družbi.

Grafikon je lepo ponazorjeval razvoj slovenskega ženskega novinarskega tiska od prvih začetkov pa do današnjih dni.

Zenski listi:

Slovenka, izšel leta 1897, Domači prija- telj 1904, Slovenska žena 1912, Zenski list 1913, Koroška zora 1920, Jadranka 1921, Ves- na 1921, Vigred 1923, Zenski svet 1923, Gruda 1924, Babiški vestnik 1929, Žena in dom 1929, Zarja 1929, Zika 1929, Gospodinska po- močnica 1931, Gospodinja 1933, Nasveti so- dobne gospodnje 1934, Praktična gospodinja 1934, Kmečka žena 1937.

Zenske priloge:

Slovenski gospodar od leta 1904, Naš go- spodar 1910, Mladika 1929, Zadrugar 1931.

Zenske rubrike:

Domoljub od leta 1914, Slovenec 1916, Družinski tednik 1929, Jugoslovan 1930, Jutro 1932, Glas naroda 1936, Slovenska beseda 1937, Zbor 1937.

Zenski koledarji, almanahi, knjižnice:

Gospodinski koledar leta 1918, Slovenska ženska knjižnica 1921, Belomodra knjižnica 1927, Koledar žene in doma 1930, Knjižnica žene in doma 1930, Strokovna knjižnica Zen- skega sveta 1933, Zbirka slovenskih književ- nic 1935, Žena in svet 1936.

Navedeni podatki so lahko našemu žen- skemu gibanju v ponos, saj se v sorazmerju z nami, ne more najbrž ponašati s takimi uspehi nobena druga država!

TOVARISICE IN SIMPATIZERKE! PRI- SPEVAJTE Z GRADIVOM ZA TO VASO RUBRIKO!

Nesramnost

V Ljubljani so se zadnje dni pojavi- li letaki, podpisani od neke »Slovenske katoliške obrambe«, katere neznanci podtikajo na vse možne načine zaved- nim rodoljubom (najbrž v provokater- skem namenu) in jih širijo med široke sloje preprostega ljudstva. Letaki z vsem cinizmom in besno zagrizenostjo napada- jo Srbe, pravoslavne duhovnike, Sokole, našo vojsko in oficirje ter nacionalne delavce, pred vsem tiste, ki so se borili že od davna proti katoliški Avstriji.

Dolžnost oblasti — vseh brez razlike — je, da z vso energijo doženejo tajno kuhinjo teh ostudnih (resnično protidr- žavnih) pamfletov in primejo krivce za vrat z vso odločnostjo. Treba je prezra- čiti to smrdljivo atmosfero — dokler ne bo prepozno. Naše tovariše pa prosimo, da pomagajo pri tem delu, da se zatre ta pogubna brezvestna propaganda.

»Zborašič« — bodite budno na straži! Ne verjemite slepo demantijem in raz- nim izjavam lojalnosti — zanašajte se na lastno pamet! Pazite predvsem, kdo bo iz teh letakov zvito hotel napeljati vo- do na svoj mlin!

Čujte in strmite

»Vojni invalid« od 1. IX. 1937 prina- ša pod naslovom »Izobčeni« sledeče:

Če bi se paragrafi nesrečnega invalid- skega zakona iz leta 1929, ki vsaj nekaj nudijo vojnim žrtvam, kakor so § 26, ki zahteva, da se mora vojne žrtve za- poseliti in § 27, ki zahteva, da imajo vojne žrtve prvenstveno pravico na tra- fike in koncesije in § 20, ki določa zdrav- ljenje za vojne žrtve, izvrševali kakor to zahteva zakonodaja — bi invalidski zakon še ne bil tako strašen.

Ali ti paragrafi se briskirajo.

Paragraf 20. invalidskega zakona, zadnji odstavek, pravi:

Invalide pošilja v kopaljšča in kli- matska zdravilišča ministrstvo za soci- alno politiko in narodno zdravje, ali organ, ki je za to pooblaščen, toda šte- vilo poslanih invalidov sme znašati v glavni sezoni do 3%, pred glavno in po glavni sezoni pa 10% stalnih po- setnikov minulega leta.

Zakonodajalec je verjel, da bodo iz- vrševalci zakona celo preveč socialno čuteči in se je bal, da bi zdravilišč pre- več ne napolnili z vojnimi žrtvami, zato je rekel, da sme znašati do 3% in do 10% obisk vojnih žrtev. Torej, več od 3% in več od 10% pa ne sme znašati.

Kako se je zakonodajalec motil.

Oblastniki, ki določajo in rešujejo prošnje invalidov, ki prosijo za zdravlje- nje v tem ali onem zdravilišču, sploh v glavni sezoni nočejo nobenega poslati, a če vseeno morajo, gre to hudičevu trdo.

Letos je bila vložena, kolikor nam je znano, samo ena prošnja vojnega in- valida v zdravilišče Dobrna pri Celju in ena v zdravilišče Rogaška Slatina za glavno sezono. Do 3% lanskega obiska bi

Gibanje vojnih dobrovoljcev

Na dvorišču beogradske garnizije je ugasnilo 10. februarja 1917 dragoceno življenje. Kot veleizdajalec je bil justifi- ciran inž. Ivan Gosar, Staroločan, zave- den Slovenec in Sokol, vojni dobrovoljec vse od početka svetovne vojne, ko je sto- pil v srbsko vojsko in si pridobil zaradi svoje izredne hrabrosti in pogumnosti v kratkem čin poročnika. Leta bežijo, a spomin na junaka, ki mu v mejah naše ožje domovine ni primere, živi in bo večno živel... Njegovo ime je vklesano kot prvo, z zlatimi črkami na spomeniku padlim vojakom v starološki fari, ki je bil slovesno odkrit pred sedmimi leti, a nič manj častno ne živi ime inž. Gosar- ja v vrstah vojnih dobrovoljcev, ki so imeli v njem svojega najodličnejšega druga in tovariša.

In temu junaku, heroju se hočejo sedaj od- dolžiti naši vojni dobrovoljci. Sreska or- ganizacija vojnih dobrovoljcev hoče vzi-

pa moralo biti prostih mest, torej, če je bilo lani recimo nekako 4000, bi letos vojnih žrtev lahko bilo do 120.

»Ne, po sezoni, « je bil odgovor na in- tervencijo.

»Zakaj ne?« smo vprašali. »Zakon do- loča, da mora biti zdaj, ko je glavna se- zona.«

»Ne,« je bil zopet odgovor. »Če pride invalid v glavni sezoni v kako zdravili- šče kakor sta Rogaška Slatina in Dobrna, bi to škodovalo renomeju (ugledu) zdravilišča, gostje bi bili nevoljni in trpelo bi gospodarstvo zdravilišča.«

Tak približno je bil odgovor na našo zahtevo.

Torej baš tisti gospodje, ki bi morali že po svoji službeni dolžnosti šteti in paziti, da se izvršujejo določila zakona, ga zelo grobo kršijo. Da ne govorimo o kakšnem socialnem čustvu, oni celo po- nižujejo človeka-vojnega invalida, češ, izobčene si, pohabljenec, ne spadaš med ljudi, zato čakaj, da boš šel v zdravili- šče po sezoni.

Ni pa tudi nič res, da bi se gosti zdra- vilišč, posebno ne inozemski — (mogoče domači) sramovali vojnega invalida, ker vemo, kako v drugih državah, od koder so baš tudi gosti v teh zdraviliščih, spo- štujejo in cenijo vojne žrtve.

Mi pa pripomnimo sledeče:

Vsako sramotenje in bagateliziranje vojnih žrtev je zločin nad zdravo mora- lo narodne obrambe. V državah, kjer je ljubezen in spoštovanje do države na vredni stopnji, bi se tak zločin po zakonu strogo kaznoval. Kako pri nas?? Potreb- no je, da zapišemo, da se je to zgodilo v času, ko trobijo fanfare na vse štiri strani o pravičnosti, enakosti in spošto- vanju zakonov.

dati na Hrenovi domačiji — kakor se hiši po domače pravi — spominsko plo- šče v trajen spomin in hvaležnost na inž. Ivana Gosarja, dobrovoljca, o katerega mučeniškem truplu za našo svobodo niti ne vemo, kje počiva.

Ne dvomimo, da se bo akciji vojnih dobrovoljcev pridružila javnost z vsem kar premore, da bo dan počastitve spo- mina tega »najboljšega« Slovenca res ve- lik in čestit, vreden njegovega imena. Vzdana bo spominska plošča kolikor mogoče slovesno, s sodelovanjem najšir- ših vrst prebivalstva, ki naj s svojo so- udeležbo dokaže, da zna spoštovati imena svojih pomembnih pokojnikov. Odkritje spominske plošče se bo izvršilo 3. ok- tobra ob 10. uri dopoldne.

Dolžnost »Zborašev«, posebno škofje- loškega, kranjskega in ostalih gorenjskih okrožij je, da prihitijo na ta dan v Sta- ro Loko in počastijo spomin enega izmed herojev, brez katerih bi danes ne bilo svobodne Jugoslavije.

Aleksandrov spomenik

Naši listi so 18. t. m. prinesli načrt o postavitvi Aleksandrovih propilej in spo- menika na Kongresnem trgu v Ljubljani ter objavili proračun in oddajo vseh del raznim tvrdkam in umetnikom brez nate- čaja.

Mnenja smo, da sta tako način oddaje del, kakor tudi načrt za spomenik ne- mogoča. V tem se v polni meri pridružu- jemo protestu naših kiparjev z 22. t. m. Tako »po domače« zadeva le ne gre. Saj so oddana dela kar pod roko (nekatera imena prevzemnikov del so zastopana kar večkrat itd.). Pravilno je tudi stališče, da je ves narod zbral za težke čase ogromno vsoto, to pa ne za ureditev ljubljanskih cest in trgov — ampak za veličasten spo- menik kralju, katerega spomin spoštuje.

Spomenik ni samo zadeva odbora in njegovega predsednika, tudi ne samo umetnikov po geslu »l'art pour l'art«, v čemur naj se le-ti izživljajo drugod n. pr. v Jakopičevem paviljonu, v Narodni ga- leriji itd. Spomenik je zadeva vsega na- roda, vse naše javnosti, katere okus in duševnost je treba upoštevati, je pa tudi zadeva naše časti in ugleda na zunaj — ne pozabimo, da je Ljubljana tako blizu dveh državnih mej!

Zato odklanjamo misel, da se stisne Aleksandrov kip nekam pod streho nam tako tujih antičnih propilej in potisne v neko skrito neznanost. Najodločneje pa odklanjamo kip oblečen v rimsko togo po vzorec rimskih imperatorjev. Naš

Aleksander ni bil imperator! Nikdar ni imel osvajalnih teženj — boril se je sa- mo za svobodo vseh ljudi naše krvi, kar pa mu kljub naporom njega in njegove herojske vojske ni uspelo popolnoma do- seči. Pokojni kralj živi v našem spominu kot borec, vojak, ne moremo si ga misliti brez preproste vojaške obleke, ki je ka- kor prirasla nanj. Kvečjemu bi njegovim vojaškim vrlinam in uspehom pristojal vojaški šlem na glavi — ne pa lovorjev venec nad imperatorsko pričesko. S tako upodobljenim likom bi se pokojnega ljubljenskega kralja umetno odtujilo ljud- stvu, ustvarilo bi se med njim in narodom tisto nevarno »sredostjenje«, to je zid, kot so ga ruski velikaši vedno znali po- staviti med rusko ljudstvo in med nje- govega vsakokratnega carja ali carico.

Roke proč od takih projektov! Če je vzrok zablodi nespamet — naj se popra- vi; če pa bi bila vzrok zloba (česar skoro ne bi mogli verjeti), naj se kaznuje. Vse- kakor pa se odbor za postavitev spome- nika v sedanjem sestavu ni izkazal, da bi mu mogel ves narod slepo in brez kon- trole zaupati. Saj sklicuje svoje širše seje komaj vsake 2 leti. Zato se nam zdi se- stava tega odbora a priori ponesrečena.

Mi vemo, kako so bili pred in pri se- stavi odbora potisnjeni v ozadje prvi in- ciatorji spomenika, naši vojni dobrovolj- ci. Zato smo mnenja, da pokojni Zedini- telj ne bo dobil dostojnega spomenika, dokler ne bo sedanji odbor vrnil inicia-

tive in funkcij našim tako agilnim dobro- voljcem, ki bodo bolje znali ceniti, kak spomenik zasluži njihov bojni drug, ki je stal kot njihov komandant v svetovni vojni z njimi v isti vrsti, v isti nevarnosti — in bodo tudi postavitev spomenika pospešili.

Znamenje časa je, da kot na Rakeku, tako tudi v Ljubljani ne moremo posta- viti spomenika pokojnemu kralju tako in takega, kot ga zasluži in kot to široka ro- doljubna javnost želi in zahteva.

Kdor je kriv za to ali nespodoben, naj odstopi mesto sposobnejšemu. Svetinje naroda je treba čuvati z vso resnostjo, ker so last vsakega in vseh.

Masaryk o pravi demokraciji

(Odlomki.)

Razložil sem, kako smo obnovili svojo državo, s kakšnim programom in kakšno taktiko: premislimo zdaj, kako si bomo dob- ljeno državo ohranili. Bilj smo samostojni, pa smo svojo samostojnost izgubili — to je toliko močnejša vzpodbuda, da se vestno orientiramo v novi evropski situaciji, ki jo je ustvaril mir.

Naša politika mora nadaljevati politiko, kakršno smo štiri leta (svet. vojna — op. ur.) vodili v inozemstvu in s katero smo si pri- borili samostojnost. To je bila sicer zunanja politika, ali temeljila je na načelih, po katerih se mora ravnati tudi naša notranja po- litika. Ta načela so zbrana v geslu: demo- kracija in humaniteta.

Demokracija, ki brani suverenost ljud- stva, se ne razlikuje od aristokracije, zlasti monarhistične, samo po stopnji, marveč tudi po celotni kvaliteti. Stare monarhije so ob- stojale po milosti božji, demokracija pa je država iz ljudstva, z ljudstvom, za ljudstvo; demokracija se ne opira kakor stare monar- hije na cerkev, pač pa temelji na humani- teti.

Ker je demokracija vlada vseh vsem, ne gre v njej za vladanje, pač pa za upravo in samoupravo in humanizacijo vseh državot- vornih sil v državi. Ideal demokracije bi bili neposredna vlada in uprava; ali spričo naraščajočega števila vseh narodov in držav more biti demokracija le posredna, ki jo iz- vajajo izvoljeni predstavniki državljanov in pa parlament, ki je izvoljen s splošno voil- no pravico. Ta parlament in njegova vlada ne smeta postati vladarja po starem načinu, ampak se morata vedno in dobro zavedati, da je vir njune avtoritete volja volilcev, ki so ju delegirali.

Za upravo in vodstvo demokratične drža- ve je treba administrativnega znanja in or- ganizacijske spretnosti, ki znata e pluribus et multis sharmonizirati unum; k temu spa- da tudi politični smisel, razumevanje, kam teži ta narod in država po svojem in svetov- nem razvoju. Povsod že poznajo razliko med državnikom in politikom.

Demokracija se opira na znanost in na vsestransko in vsesplošno izobrazbo, demo- kracija je neprestana težnja po politični vzgoji državljanov sploh. Vzgoja pa je v znatni meri samovzgoja — z vzgojo otrok nimamo težav, marveč z vzgojo odraslih, samih sebe.

Demokracija, nova demokratična država, zahteva novih ljudi, novega človeka, novega Adama. Človek je bitje navade; če hočemo imeti resnično demokracijo, moderno in do- sledno, se moramo otrestiti starejših političnih navad, namreč vseh vrst in oblik nasilja! Demokracija ni le v državni obliki, pač pa v načelih.

Dosedanja politika in zlasti tudi parla- mentarizem bolečata povsod radi antropo- morfizma: velika večina politično se udej- stvujočih ljudi se ne zna dvigniti iznad sebe, ne zna se osvoboditi klešč nekritičnega ego- centrizma. Radi tega so državljanjani danes praviloma člani kake stranke, v parlamenta- rizmu se uveljavlja strankarstvo, interes ce- lote se istoveti z izključnim interesom strank, namreč nekaj oseb, včasih celo ene same. Parlament še niso zastopniki naroda, ljudstva, množice, pač pa strank in prav za prav klik in koterij, ali pa vplivnih in moč- nih — ne pravim: vodilnih! — posamez- nikov.

S svobodo tiska se zavaruje pravica kri- tike vsega državnega in javnega aparata sploh in seveda tudi kritike oseb. Kritika je pogoj in metoda znanosti in znanstvenos- ti; kritika je pogoj in metoda demokratič- ne politike.

(Podčrtanje je napravilo uredništvo.)

Kmečka vas na bobnu

Že 24 let poslujem na vasi pri kmečki kreditni zadrugi kot poslovodja. Tako žalostne dobe kot je današnja v pogledu kreditnih odnošajev pa še nisem doživel. Izgleda, da nas bo vse skupaj vrag vzela, ako ne bo skoraj temeljite odpomoči s strani države v obliki kreditiranja in vpostavitve likvidnosti naših podeželskih kreditnih zadrug (posojilnic in hranilnic). Podeželske kreditne zadruge so imele posla največ s kmetijskimi dolžniki, to je s kmeti, želarji in majhnimi obrtniki. Uredba o zaščiti kmeta pa je izročila vse te dolžnike P. A. B. v 12 letno izterjanje. S tem je kreditnim zadrugam odtujen ves dotok kmetijskega denarja, dočim so hranilne vloge — kot pasiva — zadrugam ostale. In če so tudi zaščitene in zaenkrat neizplačljive (zamrznjene), se danes ne ve, koliko je še taka vloga v resnici vredna. P. A. B. za kritje oddanih kmetijskih dolgov še vedno ni izdala po uredbi obljubljenih obveznic in bonov, vključno temu pa pritiska na kmetijske dolžnike potom davčnih uprav na plačilo prve anuitete. Najbolj prizadeti so oni dolžniki, ki dolgujejo nad 25.000 Din, ker se od njih zahteva plačilo 10% anuitete od celega dolga, ker sodišča do sedaj še niso izdelala sklepa, koliko se bo enemu ali drugemu dolžniku njegov dolg znižal. Ker vlagatelji ne dobijo svojega denarja, kadar ga rabijo, dolžniki pa po večini ne morejo plačati prve anuitete, so nastale težke posledice v našem narodnem gospodarstvu. V sili prodaja kmet svoj pridelek in živino za vsako, še tako sramotno ceno. Rubeži živine in drugih predmetov za kritje davkov in prve anuitete za P. A. B. pa so na dnevnem redu. Še prav posebno hudo pa je po onih krajih, kjer je pobila toča ves kmečki pridelek ali pa ga je uničila povodenj in druge ujme. Kmet si na noben način ne

more pomagati, ker ne dobi nikjer posojila, niti izplačane hranilne vloge ter je izročena na milost in nemilost svoji usodi in raznim denarnim zelenašem, ki kujejo iz kmečkega dela svoj kapital. Sedaj, ko se bliža čas vinske trgatve, ki zna biti ponekod zelo dobra, bo vinogradnik prisiljen prodati svoj letošnji pridelek za vsako ceno — mogoče celo dobi samo dinar za liter, kot so peli klopotci po goricah leta 1932: »dinar za liter, dinar za liter«. Pa bo rekel kdo, da se dobi posojilo pri Hipotekarni banki, v katero se steka denar mladoletnih, ali pa pri drugih večjih zavodih in bankah po mestih; kdor to trdi, se bridko moti. Že s primeri se da potrditi, s kakimi stroški je tako posojilo zvezano, če se sploh dobi. Za kmeta, želarja in malega obrtnika je tako posojilo — rekel bi — nedosegljivo, ali pa tako drago, da ga kmetijskim ljudem ne kaže najeti. Izhod iz današnje zagate bi bil edino v tem, da država nemudoma da večstomilijonsko posojilo našim zadrugam centralam v Sloveniji, ki bi s tem denarjem kreditirale svoje članice po potrebi. Članice pa bi vračale svoj dolg z od države prejetimi obveznicami in boni. Ker je P. A. B. v zastopstvu države prevzela od zadrug zadolžnice, na podlagi katerih prejema z anuitetami gotovino, zato pa se je zavezala dati papirnatih bone in obligacije, bi bilo prav in pošteno, da te papirje zamenja z gotovino. Zadruge hočejo in zahtevajo le svoj denar zopet nazaj in k temu so upravičene. S tem bi se vpostavila likvidnost podeželskih zadrug, vrednost kmetijskega pridelka in kmetijskega premoženja sploh pa bi se potom kreditnih zadrug zaščitila. Boben na kmečki vasi bi utihnil. Zato, več smisla za naše kmečko gospodarstvo — in manj politike!

I. R., Ormož.

Francoski frank pada dalje

Zakaj? — se vprašuje ves svet, saj je vendar znano, da ima Francija zlate zaloge več kot druge države. In kljub temu frank pada. Možna je torej dvoje. Ali je zmotna teorija o zlati podlagi za stabilnost valute, ali pa so poleg tega še drugi (umetni) vzroki za padec franka. Finančni minister Bonnet je izjavil, da je prejšnji režim zapravljajal. — Vprašamo se, v čem pa je to zapravljajanje obstajalo? Če in kolikor se je delalo v okviru države (javna dela, oboroževanje, socialno delo), pride potom davkov in cirkuliranja denarja zopet nazaj v državne blagajne, pa tudi dobiček bi moral iti v domače vrednostne papirje in kot nove vloge v domače banke. Vsaj tako bi človek mislil. Podpora ruščini Španiji z oboroževanjem je sicer stala in stane ogromno, ampak zopet bi človek mislil, da je mesto tega prišlo v državno blagajno mnogo zlatih pezet. Ali pa mogoče ne? Ali se je dalo zastopati? Ali pa so francoski rdeči bratci vtaknili te pezete v svoj žep? Če je temu tako, potem so šle ogromne vrednosti brez nadomestka izven državne blagajne. Treba bi bilo tedaj za tekoče in nove potrebe nujno novega denarja. Pravijo, da predvsem za premož in da je nabava istega napravila bilanco pasivno. Tudi če bi ostale zlate zaloge v mednarodnem prometu nedotaknjene, moral se je volumen denarja v državi pomnožiti in začetek inflacije je tu, denarja je več, njegova vrednost pa je manjša, ker se smatra denar za blago, s katerim se trguje in spekulira. Iz tega napačnega vidika se začne pri občinstvu strah za izgubo, začne se kupovati zunanje valute in vrednostne papirje, domača valuta gre čez mejo ven in treba je seči po novi inflaciji. To gre kot lavina in domača valuta pada vedno nižje, sosedje pa imajo čezdalje več frankov na razpolago in so kaj kmalu v položaju, ponujati Franciji posojila za visoke obresti. In vse to ob morebiti skoraj nespremenjeni zalogi zlata v Franciji. Pri tem pa so vsi tuji vrednostni papirji in valute vsled povpraševanja po njih poskočili.

Ali je vsega tega treba? Ali nam ne kaže, uprav Francija, da je tkzv. sistem zlate podlage velika zmotna, ki drži odprta vrata spekulaciji z denarjem kot blagom, tezavriranju in korupciji na vse strani. Lasten novčan sistem na podlagi narodnega bogastva lastne zemlje in zdravega delavskega rodu, indeks cen in stabilizacija domače valute po istem — in v gospodarstvo načrt, pa se prepreči vse to igranje židovskega velekapitala na račun siromašnega delovnega ljudstva.

Drim.

Filmi in »filmi«

»Slovenčev« uvodnik z dne 14. t. m. se je v svoji splošni brigi za dobrobit naroda spravil tudi nad filme. Sicer poudarja izrecno, da tu ni govora o »moralnih vprašanjih«, ki so v zvezi s filmom, vendar pa je moje skromno mnenje, da ne bi bilo prav nič odveč, če bi bil malce spregovoril tudi o moralnih vprašanjih, za kar bi bil po sestavi svojega konzorcija, v katerem sedijo njegovi težki in vplivni možje, še posebno poklican. Poleg tega pa je imel za to prav tedaj lepo priliko. Na zadnji strani tega istega »Slovenca« sem namreč našel oglas, da so prav tedaj predvajali v nekem ljubljanskem kinu, ki je last istega pobožnega konzorcija, »film velikega veselja in brig mladosti«, ki se je imenoval »Klub zaljubljenih deklet« in ki je bil taka cvetka francoske filmske pornografije, da se je celo kino-podjetje samo ojunalo in oznanilo, da je film »za mladino neprimeren«. Seveda je to bila taka sijajna reklama, da je prav ta film videla čisto gotovo vsa »fotogenična« mladina, ki se je prav tedaj spet zbrala okrepljena po počitnicah od povsod v Ljubljani, da dobi v šolah in izven njih potrebno vzgojo za življenje. Zdi pa se mi, da so imeli gospodje okrog »Slovenca« vsaj doslej še prav svo možnost, ne samo da pišejo v časopisju, kaj je prav in kaj ni prav na filmih, ki se predvajajo, temveč da tudi dejansko vse store, da se odstrani, kar ni zdravega v kakšnem kinu. Kakor omenjeno, pa bi tem gospodom vsekakor bolj pristojalo, da se brigajo bolj za moralno, kakor pa za politično stran filma; če bi se brigali za prvo, bi tistega filma prav gotovo ne bilo v Ljubljani.

Vsekakor pa bom kot oče brez pomsleka dovolil sinu in hčeri, da si ogledata filme v kakovosti filma »Pred sončnim zatonom« po drami Gerharda Hauptmanna (ki je himna ustvarjajočemu navdušenju, delu, delavstvu, požrtvovalnosti in zmagi pravice nad licemerstvom) — ne pa da si kvarita srce in dušo ob kakem takem gori opisanem francosko-židovskem spolzkem skrupalu, kjer na prstih ene roke lahko prešteješ ženske, ki nastopajo v filmu — oblečene. Kot oče in vzgojitelj imam še vedno rajše igralce v oblečenih uniformah in duševno zdravje, kot plitvo poloblečeno banalnost, ki je hujša od čisto slečene nagote. Zato se tudi nikakor ne strinjam s

Nameni kominterne s Slovenijo

Smernice pariškega odbora za borbo v Sloveniji

Dijaški list »Mi Mladi Borci« z dne 17. septembra poroča:

Prejšnji teden so komunisti ob priliki nekega shoda mladine JNS izdali letak proti JNS. Ta letak identificira JNS s fašizmom, nato pa lovi na svoje stare antifašistične limanice mladino JRZ, mlade sokole, katoliško mladino, socialiste, kmečko mladino, proletarsko mladino. Kot običajno se tudi tu skriva pod zloglasno »demokracijo« in antifašizmom komunistična »proletarska« diktatura.

Neveščemu se bo zdel ta letak, ki obravnava čisto slovenske razmere samonikel in domač. V resnici pa je od točke do točke skrupucan po navodilih komunistične centrale v Parizu. Komunistične centrale imajo svoje oddelke za razne pokrajine, njihove skrbi je prav tako deležna Brazilija kakor Nova Zelandija kakor Slovenija.

V naslednjem prinašamo pariška navodila za Slovenijo in letak, ki se je pred nekaj dnevi širil po Ljubljani in ki je sestavljen zvesto in slepo po vzorcih, katere producirajo oddelki pariške centrale. Navodila za Slovenijo je objavil švicarski list »L'Action Nationale«. Naj odpro ti dokumenti oči tistim katoličanom, ki tako radi verjamejo komunističnemu tajenju in tako veseli poslušajo njihovo govoričenjo o slovenstvu.

Takole poroča »L'Action Nationale« o komunističnih direktivah za Slovenijo:

Aprila 1937 je bil v Parizu shod vseh vodilnih osebnosti balkanskih in srednjeevropskih komunističnih strank. Dimitrov je poslal tjakaj nekaj najzanesljivejših svojih prijateljev macedoncev. Na tem shodu, ki se ga je udeležila tudi francoska komunistična stranka, so sklenili, da se začne hitra in uspešna akcija za boljše vevicizacijo Balkana in v prvi vrsti Jugoslavije, »nove prijateljice fašističnih dežel«.

Dimitrovi macedonski poslanci so poudarili, da razdiralno delo komunistov na Balkanu ne bo uspešno, če ne bodo upoštevali jezikovnih in narodnih posebnosti ljudi, ki prebivajo v teh krajih.

Zadnji cilj, namreč diktatura proletariata, zahteva, da se prejšnja navodila Kominterne sprejme.

V bodoče bo imela država toliko komunističnih strank, kolikor ima narodnostnih in jezikovnih skupin. Delegati CKKPJ (Centralnega komiteja komunistične partije Jugoslavije) so takoj pristali na decentralizacijo jugoslovanske komunistične stranke. Novi načrt veleva, naj se ustanove hrvatska, macedonska, srbska in slovenska komunistična stranka.

Vse te stranke pa so odvisne od glavne komunistične stranke za Jugoslavijo, ki bo v bodoče tudi »Zveza balkanskih komunističnih strank«. Ta pa ne bo več dobivala povelj iz Moskve, pač pa iz Pariza.

Decentralizacija, ki jo veleva program, se je začela z ustanovitvijo »Slovenske komunistične stranke« (K. S. Sl.). Glavni odbor te stranke je bil imenovan maja v Parizu. Sestavlja ga 58,3% delavcev, 16,7% kmetov in obrtnikov ter 25% duševnih delavcev in uradnikov.

Ta je vrgel med Slovence manifest, ki je bil skrivaj odposlan iz Pariza slovenskim komunistom. Razposlal ga je neki Rezmond Paly, čigar urad se nahaja v neki kavarni v Rue des Récollets 9. Druga centrala deluje v Anversu v Rue Vaneval 4. Ta izdeluje besedila za letake in podobno. V Franciji sta

»Slovencem«, da moramo biti napram francoski filmski vsebini nepristranski, ker nam je baje »ta svet in njegova duševnost dovolj daleč... Hvala Bogu! Naj nam kar še naprej ostane daleč, ker nam ni prav nič treba, da bi se v njem kdaj čutili doma, zlasti pa naj nam bo prihranjeno, da bi se naša zdrava dekleta čutila domače v »Klub zaljubljenih deklet«; kajti to šele bi bila res prava narodna nevarnost. Prav gotovo bodo škofje nastopili proti takim škandaloznim filmom z isto energijo, kot nastopajo v naši Dalmaciji proti pretesnim in prekratnim kopalnim oblekam.

Zanimivo pa je — če že govorimo enkrat o filmih — da je neka zelo važna državna ustanova v Ljubljani poslala postopoma vse svoje številno moštvo gledat film »Izdajalci«, da bi videlo, kaj je red in kaj je organizirana varnostna služba — drugje. Oče.

poleg teh še dve posebni delavnici, ki pomagata voditi to skrivno delo za Slovenijo. Ena se nahaja na Rue Arthur-Rozier 9, druga pa na Rue Lafayette 97.

Že v prvem manifestu nove stranke nam takoj pade v oči njegovo prenapeto govoričenje o narodu in demokraciji.

Ne govori mnogo o razrednem boju in socialnih zahtevah, pač pa o jezikovni in narodni zastopljivosti Slovencev. Na vse kriplje opominja slovenski narod, ki je »stiskan od treh fašističnih dežel: Italije, Srbije in Avstrije, katera bo kmalu postala provinca Hitlerjeve Nemčije«.

»Eno izmed najvažnejših vprašanj slovenskega naroda,« pravi manifest, »je nevarnost, ki grozi Sloveniji od dveh fašističnih strani: Nemčije in Italije... Ker pa nevarnost ne grozi za jutri ali pojutrišnjem, ampak že za danes, se je treba že danes boriti in se ji upreti. Gre namreč za srečo, neodvisnost in bodočnost slovenskega naroda.« Ustanovitev komunistične stranke »naj olajša slovenskemu narodu izpolnitev njegove zgodovinske naloge, s tem da bo v sebi združila vse pozitivne in razvojne sile v borbi za enakopravnost in srečo naroda.« Ta nova stranka hoče »rešiti slovenski narod pred grožnjami Hitlerjevih in Mussolinijevih krvnikov. Hoče tudi uresničiti njegovo narodno samostojnost, s tem da ga bo rešila ubošva in ropanja ter mu zagotovila veselo in dostojno življenje.«

To so načrti in navodila pariškega komunističnega odbora za Slovenijo. Nekateri podatki se zde tako senzacionalni, da jih človek komaj verjame. Toda vsa navodila, ki so v manifestu komunističnega odbora za Slovenijo, slovenski komunisti že vedno izpolnjujejo. Vsak lahko sam opazi, kako se masno tiskano besedilo ljubljanskega komunističnega letaka vsebinsko sklada z navodili pariškega manifesta in s sklepi letošnjega kongresa v Parizu.

Tako zvano slovensko ljudsko gibanje, ki ga že dobro poznamo, kako je slovensko in ljudsko, je s tem pripomoglo do novega dokumenta, ki jasno kaže, kako je z njim.

Vse to je priobčil reci in piši — »Slovenec« z dne 18. septembra 1937! Sedaj vsaj vemo čegavih smernic se drži gospod da okrog »Slovenca« od 30. maja 1937 dalje.

Vemo pa tudi, zakaj se je znani letak »slovenskega (?) ljudskega (?) gibanja (?)« z dne 5. junija 1937 tako previdno izražal o tej gospodi.

To »gibanje (?)« je v uvodoma omenjenem letaku napovedovalo, da bo ljubljanska mladina 11. in 12. t. m. dokazala, da je demokratična in slovenska.

In mladina je oba dni res dokazala, da je — pametna! Bolj pametna od starih klovov, za katere se nihče več ne zmeni razen — Stalina, ki jih kolje, kjer jih najde in razen — Bruseljskih zaveznikov... Mladina jih ni šla reševati iz ropotarnice pozabljenja.

Verjemite ali ne,

da zna »Jutro« iz vsakega pristaša JNS napraviti dva;

da znajo listi iz Jugoslovanske tiskarne take potegavščine odkriti s spretnostjo strokovnjaka v teh stvarih;

da Maček vendarle zacvili, če mu stopiš na rep;

da živi po poročilih »Samouprave« v Jugoslaviji mož, ki se mu dobro godi, kljub temu, da je vnet pristaš opozicije; da smo v novem ljubljanskem muzeju opazili več odličnikov;

da so v Nyonu sklenili zopet novo pogodbo, ki se je ne bo nihče držal;

da nam Hitler kljub »verodostojnim« informacijam »Politike«, »Slov. doma« in podobnih lističev, še vedno ni poslal obljubljenih »mark«;

DA »ZBOR« BREZ DENARJA NE MORE REDNO IZHAJATI; zato naj naročniki čim prej poravnajo naročnino v dinarjih.

Širite „Zbor“!

PORAVNAJTE NAROČNINO!

BREZ BORBE NI ZMAGE!